

УДК 371.15:81'243

ВПРОВАДЖЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Н.В.Сорокіна

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі впровадження мультимедійних технологій у процес навчання майбутніх філологів професійного іношомовного спілкування. Особлива увага приділяється вивченню дидактичних і методичних принципів використання мультимедійних навчальних засобів на заняттях з іноземної мови.*

***Ключові слова.** Мультимедійні технології, професійна іношомовна компетентність, принципи навчання, майбутні філологи.*

***Аннотация.** Статья посвящена вопросам внедрения мультимедийных технологий в процесс обучения профессиональному иноязычному общению будущих филологов. Особое внимание уделяется определению дидактических и методических принципов использования мультимедийных учебных средств на занятиях по иностранному языку.*

***Ключевые слова.** Мультимедийные технологии, профессиональная иноязычная компетентность, принципы обучения, будущие филологи.*

***Summary.** The article is devoted to the problem of using multimedia in the Professional English Acquisition by future philologists. The most attention is paid to determining of the didactic and methodological principles of using multimedia in the English Language Classroom.*

***Key words.** Multimedia technology, professional foreign-language competence, principles of learning, future linguists.*

Постановка проблеми. Інформаційні технології – вимога сьогодення, що дозволяє створити суспільство, засноване на знаннях. Актуальною проблемою університетської освіти є підготовка компетентних фахівців, які володіють адекватними професійними уміньми й навичками для

задоволення потреб ринку праці, мають достатній рівень іншомовної підготовки, який є засобом їхньої професійної діяльності й професійного зростання. Мультимедійні технології є тим дидактичним засобом навчання, який здатний забезпечити випереджальний характер вищої освіти, модернізувати навчальний процес, зробити його більш ефективним і адекватним сучасним вимогам суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблеми використання мультимедійних технологій (далі ММТ) в освіті багатоаспектні: ММТ як засіб підвищення ефективності навчання в загальноосвітній школі (Ю.Н.Єгорова, Н.М.Єжова, О.А.Чайковська), дидактичні можливості найсучасніших засобів інформаційних технологій (Б.С.Гершунський, В.П.Беспалько, А.М.Довгялло, Є.С.Полат), застосування мультимедійних засобів у процесі навчання спеціалістів (Т.А.Бабенко, Н.Ю.Ішук, Л.А.Карташова, І.І.Косенко, О.В.Скалій), ММТ як засіб навчання й інструмент, за допомогою якого розробляються педагогічні програмні засоби (М.І.Жалдак, Н.В.Клемешова, Є.І.Машбіць, П.І.Сердюков). Здійснений аналіз наукових джерел та власний практичний досвід доводять, що питання використання ММТ у процесі професійної іншомовної підготовки студентів вирішується досить успішно, проте на сучасному етапі розвитку названого наукового напрямку провідні позиції починають займати більш конкретні, дещо вузьчі, питання, пов'язані з визначенням дидактичного, психологічного, методологічного потенціалів ММТ, їх впливу на загальну парадигму освіти. У цьому сенсі досить актуальною вбачається проблема визначення теоретичних основ використання ММТ у процесі професійної іншомовної підготовки майбутніх філологів.

Метою статті є визначити сутність понять професійне іншомовне спілкування та ММТ, окреслити теоретичні основи їх використання у процесі формування навичок та вмінь професійного іншомовного мовлення студентів-філологів.

Завдання статті:

- з'ясувати особливості іншомовної підготовки студентів-філологів;
- визначити дидактичні й методичні принципи використання ММТ у навчанні професійного іншомовного спілкування майбутніх філологів.

Наукові результати. Загальна стратегія навчання іноземної мови на мовному факультеті вищого навчального закладу висуває вимогу щодо розвитку іншомовної комунікативної компетентності у професійній сфері спілкування [6, с.3]. Вона передбачає практичне опанування студентами навичками та вміннями мовлення на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі у типових ситуаціях. Серед професійних тем спілкування майбутнього філолога визначають такі: спілкування науково-дослідного характеру з метою одержання необхідної професійної інформації з подальшим використанням у професійному самовдосконаленні (участь у міжнародних науково-практичних конференціях, ведення діалогу із зарубіжними колегами, партнерами, використання міжнародних джерел для дослідницької роботи), спілкування у різноманітних навчально-академічних ситуаціях у процесі педагогічної діяльності у ВНЗ, використання ІМ у ситуаціях соціального характеру (подорож до країни, мова якої вивчається, спілкування на побутові теми). Вивчення наукових розвідок (П.О.Бех, Ю.Н.Єгорова, Т.В.Зубенко, О.П.Костюк, Н.О.Куцева, С.Ю.Ніколаєва, З.Ф.Підручна, Г.П.П'ятакова, В.Г.Редько, А.В.Рунов, Н.К.Скляренко та інші) засвідчує, що складність процесу реалізації визначеної Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти вимоги щодо рівня мовної і мовленнєвої підготовки студентів-філологів зумовлена тим, що використання традиційних засобів навчання (підручників, навчальних посібників, художньої літератури, періодичних видань, аудіо та відеоматеріалів) не повною мірою забезпечує якість професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців, оскільки сучасне життя, яке постійно змінюється, вимагає залучення нових технологій освіти, які сприяють одночасно підвищенню рівня інформаційної культури й іншомовної підготовки майбутніх фахівців. Таким потенціалом володіють ММТ, що являють собою дидактичний засіб, який, подаючи зміст навчального матеріалу в естетично організованій інтерактивній формі за допомогою двох модальностей (аудитивної та візуальної), забезпечує ефективний перебіг перцептивно-мнемічних процесів, реалізує основні дидактичні принципи, сприяє досягненню педагогічних, розвивальних та виховних цілей навчання і впливає на формування індивідуальності студента [3, с.18]. Проте, використання будь-яких засобів навчання має бути узгодженим з усією системою навчання ІМ, зіставним з її принципами й цілями [4, с.58]. Ми підтримуємо цю думку і вважаємо, що використання ММТ у процесі професійної іншомовної підготовки майбутніх філологів має бути дидактично й методично обґрунтованим і доцільним.

Питання розробки дидактичних і методичних принципів використання ММТ у процесі навчання іноземної мови стало предметом наукових розвідок українських і зарубіжних учених (Т.А.Бабенко, М.С.Головань, Л.Х.Зайнутдинова, Н.І.Клевцова, Т.Г.Пахомова, Г.І.Савицька, В.Г.Редько, П.І.Сердюков).

Студіювання наукових джерел дозволило констатувати, що визначення теоретичних засад використання ММТ в жодному разі не повинне суперечити основним дидактичним, методичним та психологічним принципам навчального процесу, а навпаки, доповнювати їх. Так, П.І.Сердюков серед основних дидактичних і методичних принципів використання комп'ютерних технологій, включаючи ММТ, у навчанні іноземної мови визначає такі: принцип індивідуалізації навчання; принцип адаптивності; принцип комунікативності; принципи активності і самостійності [7, с.56-57]. Поділяємо позицію автора і вважаємо їх актуальними у ході використання ММТ у навчанні іншомовного спілкування. Подібною є система принципів, запропонована українськими вченими-методистами Т.Г.Пахомовою та Г.І.Савицькою, які доповнюють її актуальним, на наш погляд, принципом взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності [5], оскільки це є вимогою загальної стратегії навчання іноземної мови [6]. Т.А.Бабенко розглядає дидактичні і методичні принципи використання мультимедійних засобів у підготовці майбутніх фахівців: 1) принцип наочності; 2) принцип системності; 3) принцип поетапності й послідовності; 4) принцип індивідуалізації навчання; 5) принцип цілепокладання [1]. Поділяємо думку автора про те, що процес використання мультимедійних засобів має бути вмотивованим і цілеспрямованим. Н.І.Клевцова, розробляючи теоретичні положення створення мультимедійних засобів підтримки процесу іншомовної підготовки студентів і школярів, пропонує такі принципи: 1) принцип функціональної спрямованості; 2) принцип наочного пред'явлення дії, яка презентується; 3) принцип закріплення дії; 4) принцип підкріплення теоретичного навчального змісту практичним завданням; 5) принцип урахування універсальності мультимедійних засобів навчання [2, с.125]. Враховуючи погляди учених, методистів і дослідників та спираючись на власний досвід роботи з різноманітними мультимедійними засобами підтримки навчального процесу з іноземної мови, ми пропонуємо такі дидактичні та методичні принципи використання ММТ у процесі професійної іншомовної підготовки майбутніх філологів:

1. Принцип адаптивності, тобто урахування індивідуальних особливостей користувачів (рівня мовної і мовленнєвої іншомовної підготовки студентів, особливостей сприймання різноманітної за змістом і формою подачі інформації, темпу роботи з навчальними матеріалами). Як зазначають фахівці, студенти різняться за інтелектуальними здібностями, типом мислення, темпом опанування знань, що потрібно враховувати в організації навчання, здійснюючи диференціацію навчально-виховного процесу [8, с.65]. Відтак, використання мультимедійних засобів навчання має бути адаптованим до індивідуальних здібностей студентів, рівня їхньої іншомовної підготовленості й психологічної готовності до роботи з ММТ (позитивна налаштованість, зацікавленість, вмотивованість, достатній рівень інформаційної культури), що, як ми прогнозуємо, сприятиме формуванню індивідуальності кожного студента й стимулюватиме розвиток його навчального і творчого потенціалу.

2. Принцип узгодженості. Професійна підготовка майбутнього фахівця є керованим процесом, цілеспрямованим, динамічним, інноваційним за своїм характером [9, с.187]. Реалізація принципу узгодженості передбачає відповідність використання навчальних засобів на основі використання ММТ навчальним цілям, урахування потреб і мотивів студентів-філологів, а також адекватність змісту цілям і завданням, які вирішуються за їх допомогою. Метою навчання майбутніх філологів є оволодіння професійним іншомовним спілкуванням, відповідно, використання мультимедійних навчальних засобів має сприяти формуванню навичок професійного іншомовного спілкування, стимулювати розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності студентів, активізувати професійні якості та здібності у процесі виконання комунікативних завдань, наближених до умов майбутньої професійної діяльності майбутніх філологів.

3. Принцип комунікативного спрямування. Відомо, що принцип комунікативності сприяє успішному досягненню головної мети навчання іноземної мови – навчити учнів/студентів здійснювати іншомовне мовленнєве спілкування у межах засвоєного навчального матеріалу (П.О.Бех, С.Ю.Ніколаєва, Ю.І.Пассов). Мовленнєвий розвиток – це важливий показник інтелектуального й загального розвитку майбутнього філолога. Використання мультимедійних засобів навчання у процесі іншомовної підготовки майбутніх філологів має сприяти моделюванню типових ситуацій реального життя у професійній сфері спілкування, що актуалізуватиме професійні якості та здібності майбутніх фахівців і сприятиме підвищенню рівня позитивної мотивації.

4. Принцип комплексного навчання й використання навчальних засобів. Професійна іншомовна підготовка майбутнього філолога формується в усіх компонентах навчально-виховного процесу за допомогою різних засобів навчання. Реалізація цього принципу пов'язана з тим фактом, що у реальному житті спілкування людей відбувається у різних видах мовленнєвої діяльності за допомогою різних мовних засобів, що забезпечує розвиток навичок і вмінь у комплексі [4, с.52]. У світлі цього, принцип комплексного навчання й використання навчальних засобів передбачає створення керованого іншомовного комунікативного середовища, яке досягається завдяки комплексному використанню

традиційних засобів навчання (підручники, навчальні посібники, роздавальний матеріал, відео, аудіо матеріали, періодичні видання, художні твори, телебачення) і мультимедійних навчальних засобів задля досягнення однієї спільної мети – формування вмінь і навичок професійного іншомовного спілкування.

5. Принцип активної рефлексії означає свідоме й активне ставлення майбутніх фахівців до самого процесу навчання, що передбачає оволодіння прийомами самостійної роботи з різноманітними джерелами знань, зокрема з ММТ, аналіз і оцінку власної діяльності, її результативності. П.І.Сердюков зазначає, що у процесі роботи з комп'ютером пасивне сприйняття та механічне заучування навчального матеріалу змінюються на активну діяльність, спрямовану не тільки на засвоєння матеріалу, а й на формування комунікативної діяльності загалом. За його словами, робота з комп'ютерною програмою є найвищою формою активного навчання [7, с.57]. Відтак, використання ММТ має бути свідомим, сприяти формуванню критичного мислення у майбутніх фахівців та вміння оцінювати власні дії.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Мультимедійні засоби навчання володіють потужними дидактичним потенціалом, який здатний модернізувати та оптимізувати навчання майбутніх фахівців професійного іншомовного мовлення. Проте, результативність цього процесу вимагає комплексу зусиль як з боку викладача, який має вміло й методично доцільно використовувати різноманітні засоби навчання й володіти педагогічними технологіями моделювання іншомовного комунікативного середовища, так і студентів, які повинні бути психологічно й практично підготовленими до використання ММТ у навчанні й у подальшій професійній діяльності, а також демонструвати активне і свідоме ставлення до процесу оволодіння професійним іншомовним мовленням під час навчання в університеті та поза його межами упродовж життя.

Література

1. Бабенко Т.А. Применение средств мультимедиа в процессе обучения будущих учителей информационным технологиям: Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Т. А. Бабенко. – Армавир, 2003. – 201 с.
2. Клевцова Н.И. Методико-дидактические принципы создания и использования мультимедийных учебных презентаций в обучении иностранному языку: Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. И. Клевцова – Курск, 2003. – 189с.
3. Клемешова Н.В. Мультимедиа как дидактическое средство высшей школы: Дис. ... канд. пед наук: 13.00.01 / Н. В. Клемешова. – Калининград, 1999. – 210с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник, вид. 2-е, випр. і перероб. / [Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 2002. – 327 с.
5. Пахомова Т.Г. Методичні рекомендації щодо використання ІКТ під час викладання іноземних мов / Т. Г. Пахомова, Г. І. Савицька // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umniki.com.ua/?q=node/202>.
6. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / [колектив авт.: С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей (керівники), Ю.В.Головач та ін.]. – Київ. держ. лінгв. ун-т та ін., Британська Рада, Міністерство освіти і науки України. – Вінниця: Видавництво «Нова книга», 2001. – 247с.
7. Сердюков П.И. Методические аспекты компьютеризированного обучения иностранным языкам / П. И. Сердюков // Иноземні мови. - №3-4. – 1995. – С.54-57.
8. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: [навч. пос.] / З. І. Слєпкань. – К. : Вища школа, 2005. – 239с.
9. Соколова І.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями: [монографія] / [За ред.С.О.Сисоевої] // МОН України. АПН України. Ін-т пед.освіти і освіти дорослих. – Маріуполь – Д.: АРТ-ПРЕС, 2008. – 400с.